

Ami személyes

Beszélgetés Richter Sára textilművésszel

JANKÓ JUDIT

Fotó: Csontó Lajos

RICHTER SÁRA

A közelmúltban a Múcsarnok *Különte(m)ek* című tárlatán¹ volt látható *Ami személyes* címmel egy textilmunkája, egy összesen több mint 50 méteres, hat darab különböző hosszúságú szalagból álló nyers lenvászón, rajta varrás, hímzés, festés és tárgyapplikálás. A cím utalás Simone Weil *Ami személyes, és ami szent* című könyvére. Ez adta interjúnk apropóját, de másról is beszélgettünk.

Az installáció terében sétálva az emberi élet fonalát szövő párkák jutottak eszembe rólad. Ez egy női sorsnapló, s ha az, miként reagálnak rá a férfiak?

RICHTER SÁRA: Mindig a gondolatokhoz, érzésekhez keresek formát. A keretet pedig általában vagy egy kiállítás, vagy egy alkotói pályázat adja. Megélt dolgokat hímzek meg, korszakokra bontható a munkásságom, és nagyon lassú az a folyamat, míg összeáll egy munka, egy-két év is beletelik. Bán Ildi, a kiállítás kurátora, egy évvel ezelőtt az Óbudai Társaskörben látta a *Színe-visszája* című kiállításomat, s amikor ennek kapcsán elhívott a múcsarnoki csoportos kiállítására, akkor még egy évet folyamatosan, tényleg, mint a párkák, dolgoztam a „sorsvonalon”. Minden munkám alapvető célja az önismeret, a magam érzéseinek

Richter Sára textilművész. Nőművész. Olyan kategóriák ezek, melyekre kezdünk jobban odafigyelni. Mindeközben Richter Sára a legkevésbé sem szeretne trendi lenni, talán nem is használta ezt a szót még soha életében, kategóriákba pedig végképp nem akar tartozni. Ő csak varr, híméz, „tűvel ír” mindarról, ami történik vele. Ami személyes. Térbe lógatott tekergő vásznai közt lépkedve mindig kiderül, hogy mindannyiunk életéről beszél. Életről, halálról, születésről, gyereknevelésről, munkáról, felelősségről, szenvedélyről. Néhol kegyetlenül nyers, máskor megértő és gyengéd. Amilyen az élet is velünk.

és mozgatórugóinak a feltérképezése, megértése és a végén a megbékélés. A feldolgozás.

A férfiaki viszonyulása Bán Ildinek is eszébe jutott, ezért Koltai Róbertet, a színészt hívta meg, hogy a kiállítás kísérő programjaként tartson egy személyes hangú előadást. A személyesség és őszinteség nem privilegizáltan női tulajdonságok, ezekhez a férfiaknak is közük van, ahogy az öregedés is mindkét nemet érinti. Azt tapasztaltam, hogy a férfiak szemérmesebbek, s míg a nőkben elindít egy párbeszédet a munkám, és beszélni kezdenek róla, a férfiak nem. Pedig nincs menekvés az öregedés és a veszteségek elől, és valószínűleg fájdalmasabb, ha az ember nem tisztázza ezt magában. A többség hárit, elmaszatolja ezeket a nehéz kérdéseket, nehezen ismeri fel, hogy sokkal tisztább kimondani őket.

A kiállítás kapcsán a legnagyobb élményem épp ez volt, a közönség reakciója. Sokan ismeretlenül is megkerestek, levelet írtak, jölesik az embereknek, hogy felvettem egy sor olyan kérdést, amit nincs hol kibeszélni. Rendszeresen olyan szituációba kerülök, hogy a munkám kihozza az emberekből a saját tapasztalataikat. Felszabadít valamit bennük. Ennek azért is örülök különösen, mert ez azt jelenti, hogy elindult valamiféle gondolkodás a felvetett kérdésekről, és sokakban megszületett ennek hatására a bátorság, hogy kimondja, ami belül feszíti.

Miért épp a textilt választottad a pályád kezdetén?

R. S.: Nagyon hamar szültem, itthon voltam a gyerekekkel, és a lányaimnak kezdtem el hímezni teljesen hétköznapi dolgokat, ruhákat, párnákat, textil verseskönyveket. Úgy alakult, hogy az első életfeladatom

a család lett, s aztán ebből nőtt ki a művészlét. Nem sok időm volt arra, hogy bármilyen engem érdeklő művészeti probléma körvonalázódjon bennem, bár művészcsaládban nőttem fel, nem volt idegen tőlem a művészi látásmód. Botanikai rajzolóként dolgoztam, a növények, az élet, az élő organizmusok érdekelték, aztán áttértem a humán élet megfigyelésére.

Kik hatottak rád a textilművészek közül?

R. S.: Amikor fiatal voltam, a kortárs textilművészet nagyon erős volt, és természetesen hatottak rám fontos művek – Torma Anna nagy felületei, Lévai Nóra cérnarajzai, szabálytalan „stoppolással” hímzett képei, Szenes Zsuzsa tárgyfelvarrásai –, de nem miattuk lettem textiles. A textil biztonságot adott, szabad öltésekkel „rajzoló” a vászonra. A hímzés, miközben időzjelbe teszi mindazt, ami a rajzban közhelyesnek tűnhetne, máshová teszi a hangsúlyokat, a nézőpontot. Megtaláltam magam ebben a műfajban, de nem tartozom bele a textiles kapcsolati hálóba. Nincs ebben tudatosság, távolságtartás vagy ilyesmi, egyszerűen így alakult, időnként érzem is a hiányát.

Nem vagyok elméleti ember, érzelmi és ösztönös oldalról közelítem meg az élet kérdéseit. Ismerem a textilműhelyeket, tudok róluk, de lényegében magam tanultam – a kezdeteket leszámítva, amikor rövid ideig szőni jártam Czákó Margit

foto: Csontó Lajos

RICHTER SÁRA: *Ami személyes*, 2019, kiállítási installáció, hímzés, festés, applikáció, 6 db vászontekercs, összesen több mint 50x5000 cm

szak körébe Szentendrén. Munkáimat látva biztattak a körülöttem levők, hogy felvételizsek a FISE-be, és amikor felvettek, elkezdtem kiállítani velük. Gyerekrajz ihletésű művekkel kezdtem, mert rám mindig hatással volt az a korszak, az az élethelyzet, amiben épp voltam. Később megkaptam a Kozma Lajos-ösztöndíjat.

Ennek a „terméke” lett Weöres Sándor és Pásztor Béla Holdaskönyve, ami nagy méretű faliképként és könyvként is elkészült, de csináltál falvédőket, van egy keskenyebb Szalagod vizuális idézetekkel, és készítettél textilből sorskönyveket. Mindig a sorskérdések izgatnak?

R. S.: Az értelmes élet kérdései, a felelősség, a körülöttünk lévő világhoz, a munkához, a betegségekhez, a magányhoz való viszonyulás. Említettem, hogy nálam az alkotás a feldolgozás útja, rendkívül személyes, mindig tudom, mit miért hímzek oda, de néha úgy érzem, ahhoz, hogy súlyt adjak a gondolatnak, a képek mellé kell írnom szöveget is – verset, regényekből idézett mondatot vagy egy-egy szót. A hosszú vászontekercs amúgy is olyan, mint egy imamormolás, s ahhoz, hogy eljussunk a megbékéléshez és az elfogadáshoz, hosszú imamormolás szükséges.

A kis textilkönyvsorozat úgy született, hogy a lányom, aki akkoriban a konziba járt cselló szakra, a terézvárosi templom előtt talált egy kidobott iratköteget, és hazahozta.

A sittes konténerbe szórták az esketéssel kapcsolatos levelezési anyagokat 1953-ból. Ha már hozzám került, és nem a szeméttelre, kiszedegettem belőlük szövegtörödékeket.

Az 50-es évek elején járunk, igazolni kell, hogy meghalt az előző férj, valakit a börtönben keresztelt meg a cellatársa, egy pálos szerzetes, és a keresztlevél helyett a többi cellatárs igazolta a hiányzó papírt. Engedélykérések, levelezések, problémázások a református-katolikus vegyes házasságok ügyében, házassági akadályok emlegetése... Nagyon érdekes dolgok voltak itt. Minden sorsból, amit kibogarástam, egy-egy könyv lett. Gyűjtöttem hozzá arcokat, repedezett, töredezett temetői porcelánképeket fotóztam és vászonra nyomtattam, s ezekből készítettem egy nagy képet is. *Százarc* a címe, össze van varrva fotókból, és köztük mindenféle kis hímzésdarabok. A könyveket pedig – hasonlóan a műcsarnokbeli installációhoz – úgy állítottam ki, hogy belógattam őket a térbe, és be lehetett sétálni köztük.

Bármilyen súlyos témához nyúlsz, humort és iróniát is érzékelek.

R. S.: A komoly és drámai felütés mellett folyamatosan viccelek is, amit nem szoktak észrevenni. Ugyanaz jelenik meg tartalmilag, mint ami a hímzés technikájából is adódik. A hímzésnek szép a visszaja is, a gubancos másik oldala, amit általában elta- karunk. Most úgy gondoltam, megmutatom. A kétoldaliság egy csomó pluszt tudott adni.

Ezeket a hosszú vásznonak kiegészíti egymást a kép eleje és hátulja: amíg az ember fegyelemből cipeli a terhét, az ember szűnik meg, és a teher látszik tisztán, fordítva meg, amikor képes elfogadni a

helyzetét, akkor a teher húzódik vissza, és az ember válik valódivá. Az egyik oldalon a guggoló figura magokat ültet, a visszaján meg csak úgy támaszkodik a földön. Az egyik oldal az élet, a másik a varázstalanított létezés. Az egyik oldal a nagymamám arca, a másik oldal egy tükör. Emlékszem, önmagamot akartam lerajzolni öregem, s amikor elkezdtem a ráncokat megerősíteni, egyszer csak megjelent a 104 éves nagymamám arca.

Mennyire nehéz ennyire személyesnek lenni?

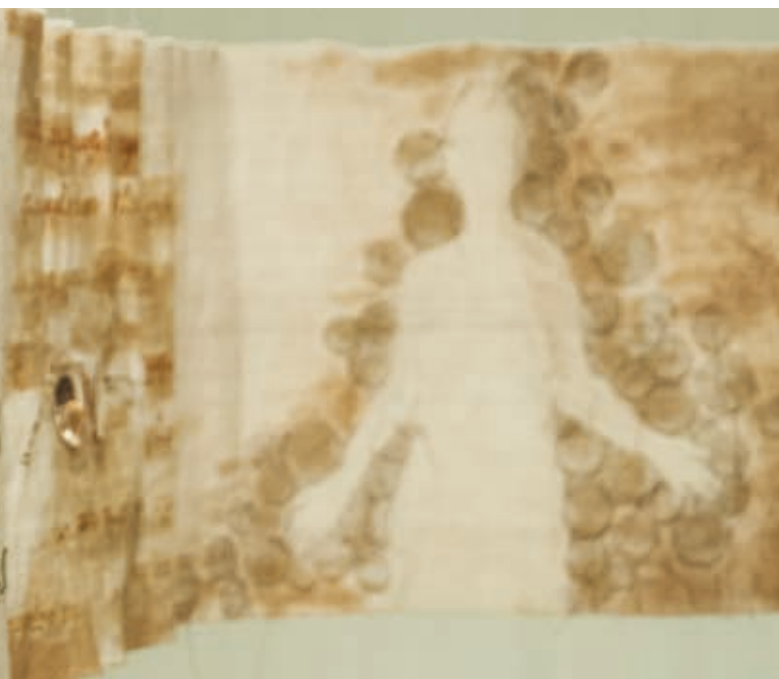
R. S.: Nagyon. Belekezdeni, csinálni létszükséglet. Megmutatni viszont borzasztó nehéz. Ezen a ponton felmerülhet a kérdés, hogy jó, de akkor miért mutatom meg? Az a tapasztalatom, hogy sokan mennek keresztül ugyanazokon a dolgokon. Minden nagyon személyes dolog egyben nagyon egyetemes is. Azonos stációkon megyünk keresztül, amin a művészek gondolkodnak, azon minden ember átrágja magát. Igazán magamba záródom és gabalyodok egy-egy textilmunka készítésekor, és visszacsatolás hiányában időnként elveszítem az önbizalmam, hitem, magabiztosságom. Elkeseredek. Elcsüggedek. Elhatározom, hogy soha ilyesmit többé nem csinálok. Aztán jön a hiányérzet, majd a konkrét ötlet, a probléma, és belekezek az újba. Most, hogy véget ért egy ciklus, egy kicsit zavarban is vagyok, mi jön ezután.

Jegyzet

1 2019. II. 23. – III. 24.

RICHTER SÁRA: Színe-visszája, 2018, hímzés, festés, applikáció, 49×1080 cm

RICHTER SÁRA: Ami személyes, 2019, kiállítási installáció, hímzés, festés, applikáció, 6 db vászontekercs, összesen több mint 50×5000 cm